TILSHUNOSLIK

UDK: 82-3.000.93 **DOI: 10.56292/SJFSU/vol29_iss5/a49**

“TIL PORTFELLARI” INTEGRATIV TEXNOLOGIYASI (INGLIZ TILI MISOLIDA)

ИНТЕГРАТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ “ЯЗЫКОВЫЕ ПОРТФОЛИО", НАПРАВЛЕННАЯ НА ОСВОЕНИЕ УЧАЩИМИСЯ ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТОВ

INTEGRATIVE TECHNOLOGY “LANGUAGE PORTFOLIOS", AIMED AT MASTERING THE LANGUAGE BY STUDENTS BASED ON LITERARY TEXTS

[1]Mo‘minova Maftuna Alijonovna

[1]Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Ingliz tili amaliy kursi kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya

Zamonaviy o‘zgaruvchan dunyoda chet tilini o‘qitishning yetakchi maqsadi lingvistik, nutq, ijtimoiy-madaniy, o‘quv, kognitiv va kompensatsion kompetensiyalarni o‘z ichiga olgan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Kommunikativ ta’lim jarayonida talabalarning o‘z-o‘zini hurmat qilish va o‘zini o‘zi boshqarish qobiliyati alohida ahamiyatga ega. Til portfeli kognitiv faoliyat natijalarini aks ettirish va baholash uchun zarur ko‘nikmalarni shakllantirishga samarali yordam beradi. Portfel eng zamonaviy va istiqbolli innovatsion vositalardan biri bo‘lib, talabalarning badiiy matnlar asosida til o‘zlashtirishdagi yutuqlarini aks ettiruvchi vosita sifatida ishlatiladi.

Аннотация

В современном меняющемся мире ведущей целью обучения иностранному языку является формирование коммуникативной компетенции, включающей языковые, речевые, социокультурные, учебные, познавательные и компенсаторные компетенции. В процессе коммуникативного обучения особое значение приобретают самооценка и самоконтроль учащихся. Языковое портфолио эффективно способствует формированию необходимых навыков рефлексии и оценки результатов познавательной деятельности. Портфолио является одним из самых современных и перспективных инновационных инструментов и используется как средство отражения достижений учащихся в овладении языком на основе художественных текстов.

Abstract

In today's changing world, the leading goal of teaching a foreign language is the formation of communicative competence, including linguistic, socio-cultural, educational, cognitive and compensatory competencies. In the process of communicative learning, self-esteem and self-control of students are of particular importance. The language portfolio effectively contributes to the formation of the necessary skills of reflection and evaluation of the results of cognitive activity. The portfolio is one of the most modern and promising innovative tools and is used as a means of reflecting students' achievements in language acquisition based on literary texts.

Kalit so‘zlar:. *integrativ texnologiya, til portfeli, zamonaviy texnologiyalar, chet tillari, o‘quv materiallari, innovatsiyalar.*

Ключевые слова: *интегративная технология, языковое портфолио, современные технологии, иностранные языки, учебные материалы, инновации.*

Key words:*. integrative technology, language portfolio, modern technology, foreign languages, teaching materials, innovations.*

KIRISH

Zamonaviy sharoitda chet tilini o‘rganish turli texnologiyalardan faol foydalanishni o‘z ichiga oladi. Ta’limga shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvga asoslangan didaktik tizim zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ulkan spektrini o‘z ichiga oladi, ular orasida talabaning til portfeli asosiy rollardan birini o‘ynaydi.

Ma’lumki, “Til portfellari”- talabaning o‘quv faoliyatining ma’lum tajribasi va natijasini ifodalovchi ishchi materiallar to‘plamidan iborat. Talaba unga o‘quv yillari mobaynida, yoki, muayyan bitta kurs moduli bo‘yicha jamlangan barcha ma’lumotlarni, rasmlar, slaydlar, qo‘lga kiritilgan yutuqlar, kichik loyiharini joylashtirishi mumkin.

“Til portfellari”dan texnologiya sifatida foydalanish uchun o‘qituvchi yaxlit o‘quv mashg‘uloti, yoki, auditoriyadan tashqari o‘tkaziladigan mashg‘ulot sifatida undan foydalanishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Til portfeli - "o‘quv maqsadi, tinglovchilarning yoshi, ya’ni o‘zlashtirish bosqichi, darajasi, o‘quv sharoitlari, talabaning individual xususiyatlari va o‘quv faoliyatining individual uslubi,

shuningdek qo‘llaniladigan o‘qitish usullari va vositalari bilan farq qiladigan deyarli har qanday o‘quv vaziyatiga moslashtirilishi mumkin bo‘lgan moslashuvchan o‘quv vositasi". [6].

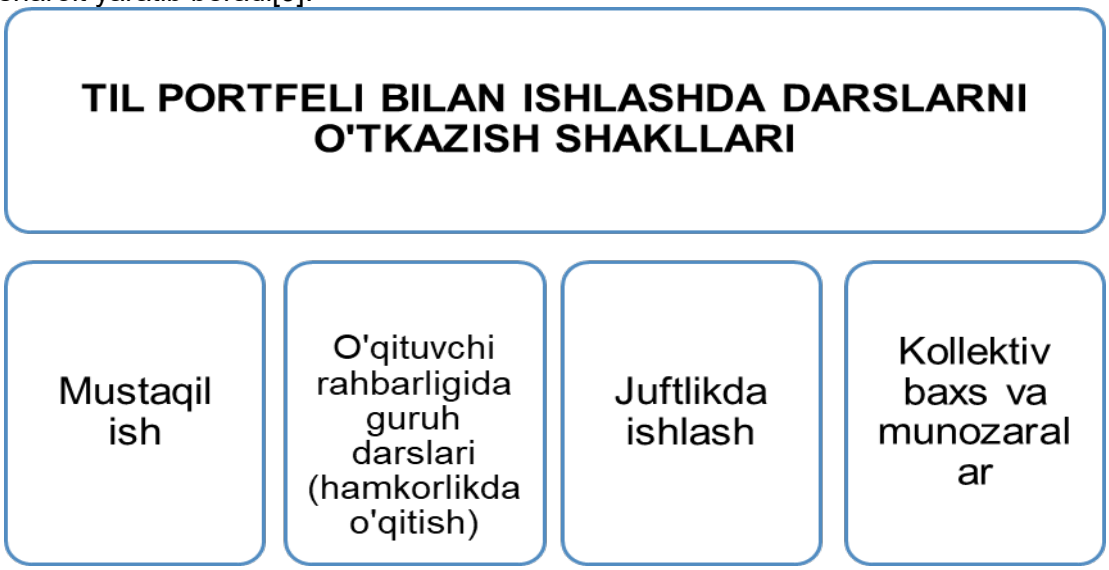
Portfeldan foydalanishning turli tomonlarini ochib beradigan "portfel" ta’rifiga turli xil yondashuvlarga qaramay, portfel ustida ishlashning asosiy maqsadi, birinchi navbatda, o‘rganishda muvaffaqiyatga erishishdir.

Dastlab, portfel ochiq tizim sifatida ko‘rib chiqilgan bo‘lib, u rubrikalarning mazmunli tarkibini o‘zgartirish, ishlarni yanada muvaffaqiyatli va sifatli ishlarga almashtirish orqali doimiy yangilanishga imkon beradi, chunki ma’lum bir tematik modulni o‘rganayotganda yoki ma'lum vaqtdan keyin talabaning bilim va ko‘nikmalari darajasi oshadi.

1998-2000-yillarda Strasburgdagi Yevropa Kengashi huzuridagi til siyosati bo‘limi tomonidan ko‘p madaniyatli va ko‘p tilli rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida Yevropa til portfeli ishlab chiqildi va sinovdan o‘tkazildi. Yevropa til portfeli 1996-yilda Strasburgda Yevropa Kengashi tomonidan qabul qilingan "Common Europian Framework of Reference" (CEFR) hujjatiga asoslangan. Uning maqsadi mavjud xalqaro standartlarga muvofiq ma'lum bir tilni bilish darajasini tavsiflash va turli malaka tizimlarini taqqoslashni osonlashtirishdir. Portfelning asosiy maqsadi talabalarning daraja shkalasi bilan ishlashda o‘zini o‘zi baholash qobiliyatini rivojlantirishdir[7].

Zamonaviy sharoitda til portfeli ma’lum bir tajribani, talabaning chet tilini o‘zlashtirish bo‘yicha o‘quv faoliyati natijasini ifodalovchi ish materiallari to‘plami sifatida belgilanadi.

Til portfeli zamonaviy ta’lim konsepsiyasida talabaning avtonomiyasini shakllantirishning eng muhim vositasi sifatida ko‘rib chiqiladi. Ushbu texnologiya o‘quv jarayoniga innovatsion yondashuvni amalga oshiradi va mustaqil ish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omili hisoblanadi. Talabalarning badiiy matnlar asosida til o‘zlashtirishlariga yo‘naltirilgan o‘qitishda ushbu texnologiyani o‘zini o‘zi qadrlash qobiliyatini rivojlantirishga asoslangan innovatsion, umumiy ta’lim texnologiyasi deb hisoblash mumkin. Bundan tashqari, u talabaning butun hayoti davomida mustaqil ravishda tilni o‘rganish qobiliyati va tayyorligini ta’minlaydi va doimiy mustaqil til ta’limi uchun sharoit yaratib beradi[9].

1-rasm. Ingliz tili darsida til portfeli bilan ishlashda darslarni o‘tkazish shakllari

Chet tilini o‘z-o‘zini baholash vositasini yaratish g'oyasi birinchi marta Shveytsariyada 5-6 yillar oldin paydo bo‘lgan. Chet tillarini o‘qitishning bugungi amaliyotida maqsadli yo‘nalishiga qarab til portfelining har xil turlaridan samarali foydalanish mumkin:

- til portfeli talabaning chet tilini o‘zlashtirish jarayonida erishgan yutuqlarini va chet tilini bilish darajasini o‘zini o‘zi baholash vositasi sifatida;
- til portfeli chet tilini mustaqil o‘rganish vositasi sifatida;
- ushbu turdagi til portfeli bir maqsadli yoki murakkab yo‘nalishga qarab ham farq qilishi mumkin: o‘qish, tinglash, gapirish, yozish, chet tilidagi nutq faoliyati turlarining o‘zaro bog'liq rivojlanishining til portfeli;

➢ chet tilini o‘zlashtirish sohasidagi turli maqsadlarni o‘z ichiga olgan ko‘p maqsadli til portfeli.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ingliz tilini o‘qitish jarayonida joriy etiladigan “Til portfellari” integrativ texnologiyasi asosida quyidagi natijalarga erishish nazarda tutiladi:

- ta’lim maqsadlari, uning mazmuni, metodlari, texnologiyasi, tashkil qilish shakllari va ta’lim tizimini boshqarishdagi yangilanish va ijobiy o‘zgarishlar;

- aniq pedagogik faoliyatni tashkil qilishda pedagogning har kunlik faoliyatidagi tub o‘zgarishlar, xususan chet tilini o‘qitish bo‘yicha ta’lim maqsadlari, uning mazmuni, metodlari, texnologiyasi, darsni va o‘qitish jarayonini tashkil qilish shakllari va ta’lim jarayonini boshqarishdagi, o‘quv-ta’limiy jarayonni yangi mazmunda qayta shakllantirish va tashkil qilishdagi barcha ijobiy yangilanish va o‘zgarishlar;

- o‘quv jarayonini yangi mazmundagi zamonaviy o‘quv rejalari, o‘quv dasturlari, o‘quv metodik ishlanmalari, darsliklar, metodik ko‘rsatmalar, o‘quv qo‘llanmalari, barcha metodik ishlanmalarning elektron ko‘rinishlari bo‘lishi zarurligi, ulardan foydalanishning keng imkoniyatlari, ma’lumotlarning tushunarliligi, transparentligi, milliylik tamoyillarining ishlashi va amal qilishi;

- ingliz tilini o‘qitish tizimini modernizatsiyalash, undagi bilimlarni nazorat qilish va baholash tizimi mazmunini o‘zgartirish, o‘qituvchi va tahsil oluvchi munosabatlarini o‘zaro yaxlit maqsadga, ya’ni ta’lim samaradorligini ta’minlashga, uning natijaliligini ta’minlashga yo‘naltirish.

Til portfelini sinovdan o‘tkazish natijalari shuni ko‘rsatadiki, uning o‘quv vositasi sifatida alohida pedagogik ahamiyati shundaki, u chet tilini o‘zlashtirish bo‘yicha mustaqil o‘quv faoliyatini amalga oshirishga qaratilgan. Bunday holda, til o‘rganish va uning samarali o‘quv faoliyatini rivojlantirish sohasida talabaning o‘quv kompetensiyasini shakllantirish uchun maqbul sharoitlar yaratiladi. Shu sababli, chet tilini o‘rganishda samarali mustaqil ishlash uchun zarur bo‘lgan tegishli o‘quv strategiyalari va ko‘nikmalari shakllantiriladi. Ma'lum darajada, bu talabaning shaxsiy o‘quv vositalarini tuzish bilan bog'liq bo‘lishi mumkin. Ushbu o‘quv vositasi, chet tilidagi nutq aloqasini rag'batlantiradigan ish turlaridan farqli o‘laroq, rivojlanish holatini yaratadi va "men buni qila olaman" – "men buni uddalayman" - "bu mening maqsadim" kabi shaxsiy javobgarlikni ta'minlaydi[10].

Talabalarning badiiy matnlar asosida til o‘zlashtirishlariga yo‘naltirilgan “Til portfellari” integrativ texnologiyasi: har bir mavzu bo‘yicha ish tugagandan so‘ng muntazam ravishda taqdimot tayyorlash, ingliz tilidagi so‘z va iboralarni to‘g‘ri talaffuz etish va boshqalarga imkoniyat berdi. Talabalar badiiy matn asosida tinglab-tushunish, badiiy matndagi monolog qismini o‘zlashtirish, so‘z boyligi va grammatikasiga asoslangan matnlar materiallari asosida taqdimot tayyorlash, o‘qituvchi tomonidan taqdim etilgan, topshiriqlarni bajarishga o‘rgandilar.

XULOSA

Shunday qilib, til portfeli chet tilini o‘rganishning ajralmas qismidir, bu sizga tilni o‘zlashtirish darajasini oshirish, talabalarni badiiy matnlar asosida til o‘zlashtirishlariga undash va talabalarning tayyorgarlik darajasini baholash imkonini beradi. Til portfeli nafaqat o‘quvchining aqliy qobiliyatini rivojlantiradi, balki uning shaxsiy fazilatlarini ham ochib beradi: kommunikativlik, kompetensiya va boshqalar. Til portfeli talabaning motivatsiyasini oshirishga, chet tilini o‘qitish jarayonini tahlil qilishga yordam beradi va talabaning o‘zini o‘zi baholash tizimi bo‘lib xizmat qiladi. Til portfeli chet tilini mustaqil ravishda o‘zlashtirishga qaratilgan. Til portfelidan foydalanganda talabaning ko‘p madaniyatli va ko‘p tilli til shaxsini shakllantirish ayniqsa muhimdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Aminov M. Innovatsion ta’lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik. (Elektron manba) // tmetod.uz/wp-content/uploads/innovation-talim.

2. Aripova M.: Nosirova Sh., Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Ж.:Пут науки//cyberleninka.ru/ article/n/ingliz-tilini-itishda.

3. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta’limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari: Monografiya. – T.:Fan, 2007. – 135 b.

4. Yevropa til portfeli / Tuzuvchilar: N. D. Galskova, Z. N. Nikitenko. Moskva: Yevroshkola, 1998. 89s.

5. Ivanova, N. V. Til portfeli talabaning o‘zini o‘zi qadrlashi va o‘zini rivojlantirish vositasi sifatida / N. V. Ivanova. - Matn: elektron / / "o‘qituvchilar Kengashi"ta'lim markazi. – 2003. 140-sahifa. - URL: http://pedsovet.org (kirish sanasi: 28.08.2020).

6. Ingliz tili darsligi uchun o‘qituvchi uchun kitob. yaz.2 sinf uchun. umumiy ta'lim. muassasa., "fokusdagi ingliz tili" seriyasi (Spotlight) / N. I. Bykova, J.Duli, M. D. Pospelova, V. Evans. Moskva: Express Publishing, Ma'rifat, 2014. – 149c. – ISBN 978-5-09-038233-5.

7. Labazina, L. N. Evropa til portfeli-talabalarning chet tillari bo‘yicha bilimlarini baholash va o‘z-o‘zini baholash vositasi / L. N. Labazina. - Matn: to‘g'ridan-to‘g'ri / / Yaroslavl pedagogik byulleteni. – 2003.-№2 (35).1 4-sahifa.

8. Malyueva, I. A. til portfeli chet tilini o‘qitishning innovatsion shakli sifatida / I. A. Malyueva. - Matn: elektron / / talabalar va o‘qituvchilarga hujjatlarni joylashtirish. – 2013.

9. M.A. Mo‘minova Talabalarning ingliz tilidagi o‘quv materialini samarali o‘zlashtirishlarida integrativ yondashuvdan foydalanish “Ilm-fan muammolari tadqiqotchilar talqinida” mavzusidagi 15-sonli respublika ilmiy konferensiyasi/ ISSN 2181-3035, 39-44.

10. Morozova, M. P. Ta'lim maqsadlariga kompleks erishish usuli sifatida "til portfeli" dan foydalanish IA / M. P. Morozova. – Matn-to‘g'ridan-to‘g'ri // til ta'limining zamonaviy muammolari: ilmiy va uslubiy to‘plam. Moskva: Yevroshkola, 2001. 21-23 betlar.

11. M. A. Muminova. Using the "Language portfolio" integrative technology in English lessons Informatics. Economics. Management, 2(3), 0342–0353. https://doi.org/10.47813/2782-5280-2023-2-3-0342-0353

12. Mo‘minova Maftuna Alijonovna. Talabalarning badiiy adabiyot matnlarini raqamli texnologiyalar integratsiyasi yordamida o‘zlashtirish xususiyatlari. FarDU. Ilmiy xabarlar 2023/№4

13. Novikova, T. G. Xorijiy ta'lim amaliyotidagi portfel / T. G. Novikova, M. A. Pinskaya, A. S. Prutchenkova, E. E. Fedotova. - Matn: elektron / / ta'lim masalalari. – 2004. - URL: http: / / www. trainingvillage.gr(kirish: 03.05.2020).Sanoyeva G.R. Oliy ta’lim muassasasida o‘qitish fleshmoblardan foydalanish texnologiyalari // "Science And Education" Scientific Journal. Vol.3 No 3 March (2022). ISSN : 2181-0842.

14. Council of Europe: A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – A General Guide for Users. –Strasbourg :Language Policy Unit, 2001. – 273c.

15. European Language Portfolio – Junior version. CILT. – London : the National Centre for Languages, 2006. – 21c.

16. European Language Portfolio: Teacher’s Guide – third edition. CILT. – London : National Centre for Languages, 2006. – 36c.

17. URL:https://doc/4web.ru/angliyskiy-yazik/statya-yazikovoy-portfolio-kak Innovacionnaya-forma-obucheniya-i.html (05.05.2020).